

Täysistunto

Tiistai 22.11.2022 klo 13.59—17.07

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 274/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia ja asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Henriksson.

Keskustelu

15.16 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Saamelaiset ovat Euroopan unionin ainoa alkuperäiskansa. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi saamelaiskäräjistä annettua lakia ja rikoslakia. Olen tyytyväinen siitä, että eduskunta saa vihdoinkin mahdollisuuden ottaa kantaa asiaan. Eduskuntakäsittelyssä tulee huomioida, että se elin, jolle asia kuuluu — saamelaiskäräjät — voi lain hyväksyä. Saamelaiskäräjien kokous ottaa kantaa esitykseen ensi viikon tiistaina.

Det är nödvändigt att i snabb takt reformera sametingslagen eftersom Finland har brutit mot såväl FN:s internationella konvention om medborgerliga och politiska rättigheter som FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering.

Lakia pitää kiireellisesti uudistaa, koska Suomi on loukannut sekä YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevaa yleissopimusta [Mikko Kärnä: Tällä vasta loukataan!] että YK:n rotusyrjinnän vastaista sopimusta vaaliluetteloa koskevissa asioissa. Ratkaisuis-
sa viitataan saamelaisten itsemääräämisoikeuteen ja siihen, että alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä omasta identiteetistään ja jäsenyydestään. Suomella on siis velvollisuus esittää vastaavat oikeuden loukkaukset jatkossa. YK:n komiteat ovat nimenomaan kehottaneet Suomea tarkistamaan 3 §:ää eli niin sanottua saamelaismääritelmää. [Mikko Kärnä: Eivät ole!]

Jatkossa kyse olisi nimenomaan vaaliluetteloon merkitsemisestä, ei siitä, ketä on pidettävä ylipäänsä saamelaisena. [Välihuuto vihreiden ryhmästä — Mikko Kärnä: Kastijärjestelmä!] Niin sanottu lappalaiskriteeri ehdotetaan poistettavaksi, ja kielikriteeriin esitetään lisättäväksi neljäs sukupolvi. Kielikriteerin ohella säilyisi jälkeläiskriteeri. Myös Norjassa ja Ruotsissa käytetään kielikriteeriä ja jälkeläiskriteeriä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

Arvoisa puhemies! Vaalilautakunnan kokoonpanoa ehdotetaan laajennettavan. On tärkeää, että vaalilautakunnassa on asiantuntemusta jokaista kotiseutualueen kuntaa koskevista asioista sekä eri saamen kielistä ja kieliryhmistä.

Vaaliluettelo laadittaisiin uudestaan uusittujen vaaliluetteloon hakeutumisen kriteereiden pohjalta. Muutoksenhakua uudistettaisiin siten, että ensimmäisenä varsinaisena muutoksenhakuasteena toimisi itsenäinen ja riippumaton muutoksenhakulautakunta eikä enää saamelaiskäräjien hallitus.

Kaikilla saamelaisilla olisi jatkossakin oikeus harjoittaa saamelaiskulttuuria, identifioitua saamelaiseksi ja toimia osana omia yhteisöjään. [Katri Kulmunin välihuuto] Vaaliluettelomerkin puuttuminen ei vaikuta myöskään kenenkään oikeuteen saada muita saamelaisille kuuluvia oikeuksia.

Viranomaisten neuvotteluvelvoitteen uudistuksella pyritään vahvistamaan saamelaiskäräjien oikeutta osallistua ja myötävaikuttaa päätöksentekoon saamelaisia erityisesti koskevista asioista. Saamelaiskäräjillä ei kuitenkaan jatkossakaan olisi veto-oikeutta, vaan kyse on menettelyyn liittyvästä velvoitteesta. Esitys ei vaikuta viranomaisten toimivaltasäännöksiin eikä mahdollisuuksiin tehdä päätöksiä saamelaiskäräjien vastustuksesta huolimatta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 2023 alusta. Seuraavissa saamelaiskäräjävaaleissa sovellettaisiin kuitenkin voimassa olevan lain säännöksiä.

Arvoisa puhemies! Nyt on aika tehdä ratkaisuja. Kehotan kaikkia kansanedustajia hankkimaan päätöksenteon tueksi faktapohjaista tietoa [Mikko Kärnä: Kyllä!] ennen kannanmuodostamista. Ilman lain uudistamista saamelaisten luottamus Suomen valtioon heikenee entisestään, [Perussuomalaisten ryhmästä: Nimenomaan!] ja nykyinen tilanne syö Suomen uskottavuutta ihmisoikeusasioissa. Asiassa on kyse saamelaisen kulttuurin ja kaikkien Suomessa puhuttujen saamen kielten säilyttämisestä elinvoimaisina. Toivon, että keskustelua voidaan käydä alkuperäiskansa saamelaisia kunnioittavasti.

Värderade talman! Nu är det dags att fatta beslut. Jag uppmanar alla riksdagsledamöter att försäkra sig om att man har tillräckligt med faktaunderlag innan man slår fast sin ståndpunkt. Om vi inte reformerar lagen försvagas samernas förtroende för den finska staten ytterligare, och nuvarande situation försvagar Finlands trovärdighet i mänskiorättsfrågor. — Tack så mycket, kiitoksia. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Forsgrén.

15.22 Bella Forsgrén vihr: Arvoisa puhemies! Saamelaiset ovat turhautuneita, väsyneitä ja vihaisia. Tämä viesti välittyi selvästi niistä saamelaisnuorista, jotka olivat kokoontuneet viime torstaina eduskunnan portaille osoittamaan mieltään saamelaiskäräjälain uudistuksen puolesta. Kun monien saamelaisiin liittyvien lakien uudistustyö kestää jo kolmatta vuosikymmentä, on perusteltua pohtia, josko ongelma onkin meissä päättäjissä eikä saamelaisissa. Saamelaiskäräjälaki halutaan esittää monimutkaisena asiana, mutta pääkysymys on lopulta hyvin yksinkertainen: nykylaki on auttamatta vanhentunut ja aiheuttanut vakavia tulkintaongelmia. YK:n ihmisoikeustuomioelimet ovat toistuvasti moittineet Suomea saamelaisoikeuksien loukkaamisesta. Suomella on velvollisuus poistaa ihmisoikeusloukkaus ja estää se jatkossa uudistamalla laki saamelaisten itsemääräämisoikeutta kunnioittavalla tavalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

Kuulen jatkuvasti väitteitä siitä, että lakia ei pidä viedä eduskuntaan käsittelyyn, koska saamelaiset eivät ole yksimielisiä asiasta. Muistutan teitä kaikkia tässä salissa siitä, että emme mekään ole kovin monessa asiassa välttämättä yksimielisiä. [Mikko Kärnän välihuuto] Suomen eduskunta hyväksyi itsenäisyysjulistuksen 6. joulukuuta 1917 äänin 100—88. On suorastaan erikoista väittää, että demokratiassa, oli kyse sitten suomalaisista tai saamelaisista, tulisi saavuttaa täydellinen yksimielisyys. Ei demokratia niin toimi. Olenkin helpottunut siitä, että hallituksen enemmistö piti huolta siitä, että tämä tärkeä laki tuotiin eduskuntaan — ehkä haasteista huolimatta. Tehdään kertakaikkisesti selväksi se, että kyse ei ole saamelaisten aiheuttamasta ongelmasta. [Juha Mäenpään välihuuto] Kyse on Suomen valtion aiheuttamasta ongelmasta, jota meidän pitää nyt ratkoa.

Saamelaiskäräjälain ympärillä käydystä keskustelusta puuttuu ymmärrys saamelaisten historiasta ja sitä myötä mahdollisuus ymmärtää, mistä kaikesta todellisuudessa on kyse. On surullista huomata, että faktat ja tieteelliset tutkimukset on monilta osin sivuutettu julkisessa keskustelussa. [Mikko Kärnä: Törkeä väite!] Julkisessa keskustelussa esitetään mitä erikoisimpia väitteitä. Ei ole ihme, että kansalaisten on välillä ollut vaikea seurata keskustelua. Näyttääkin siltä, että aito huoli saamelaisten oikeuksien toteutumisesta puuttuu monista puheenvuoroista.

Nykylaki on vuodelta 1975 ja on auttamatta vanhentunut. Nykylain pääkysymys juontuu niin sanotusta lappalaispykälästä. Se lisättiin nykylakiin eduskuntakäsittelyssä saamelaiskäräjien vastustuksesta huolimatta. Siinä saamelaisuutta haetaan vanhoista verorekistereistä, jotka eivät ole rekistereitä etnisyydestä tai kielestä vaan henkilön elinkeinosta. Norjan ja Ruotsin saamelaismääritelmissä ei ole vastaavaa pykälää.

Nyt Ruotsin ja Norjankin saamelaiskäräjät ovat ärähtäneet asiasta. Ne ovat huomauttaneet, että nyt käsillä oleva esitys nimenomaan harmonisoisi lain yleispohjoismaiselle tasolle, ja he puoltavat esitystä. Ovathan saamelaiset rajat ylittävä kansa. Suomen velvollisuus on varmistaa, että saamelaiskäräjien legitimeetti saamen kansan silmissä säilyy. Saamelaisten perusteltu huoli on se, että ilman lain muutosta muut ihmiset kuin saamelaisten yhteisesti saamelaisina pitämät tulevat valtaamaan saamelaiskäräjät ennemmin tai myöhemmin. [Mikko Kärnän välihuuto]

Lain vastustuksen taustalla lienevät pohjimmiltaan maankäyttöön ja kannatukseen liittyvät kysymykset. Tämä huoli on turha. Muutos ei tarkoita veto-oikeutta maankäyttöön, vaan saamelaiset otetaan vain vahvemmin osaksi prosessia tasavertaisena neuvotteluosapuolena. Olemme tottuneet esiintymään maana, joka painottaa ihmisoikeusvelvoitteiden toteutumista. Aivan hiljattain ulkoministeri Haavisto joutui jälleen kerran vastaamaan YK:n ihmisoikeuskomitean esittämiin huoliin saamelaisten ihmisoikeuksien toteutumisesta Suomessa. Ratkaisemattomana tilanne alkaa olla hyvin haitallinen maamme kansainväliselle maineelle. Ennen kaikkea se on kestävämpi saamelaisille.

Olen viime viikkoina ilahtunut siitä, että myös kokoomuksen sisällä on herätty keskustelemaan saamelaisten oikeuksista. Asia ei ole eikä sitä pidä nähdäkään opposition ja hallituksen välisenä kiistana, sillä kyse on ihmisoikeuksista. Jos ihmisoikeusloukkausta ei korjata nyt, tulee asia jälleen käsiteltäväksi seuraavalle hallitukselle. Toivonkin, että löydämme yhteisen sävelen eduskunnassa puoluerajat ylittävissä yhteisissä hengessä, jotta saamelaisten oikeudet toteutuvat muutenkin kuin juhlapuheissa.

Selvitykset on selvitetty, ja vitkuilut on vitkuiltu. Kyse on perustavanlaatuisista ihmisoikeuksista. Lakiesityksen merkitys huomioiden on tärkeää, että perustuslakivaliokunnal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

la on tarvittava aika käsitellä esitystä ennen istuntotaukoa. Meidän tehtävämme on juuri tarkastella ihmis- ja perusoikeuksia ja kansainvälisten sopimusten toteutumista laissa.

Julkisen vallan tehtävä on turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Jokaisen vastuullisen päättäjän tulee nyt perehtyä huolella asiaan. Saamelaiden oikeudet eivät saisi jälleen kerran jumittua poliittiseksi kiistakapulaksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

15.27 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Olen erittäin iloinen, että saamelaiskäräjälaki, tämä erittäin keskeinen ihmisoikeuskysymys, on vihdoinkin saatu eduskunnan käsittelyyn. Saamelaiskäräjälakia on yritetty uudistaa usealla hallituskaudella — tuloksetta. Meidän on kuitenkin kyettävä korjaamaan laissa olevia epäkohtia, vaikka se olisi hankalaa. Tässäkin asiassa ydinkysymys on loppujen lopuksi yksinkertainen: mikäli haluamme suojella saamelaiden kieliä, kulttuuria ja oikeuksia, meidän tulee säätää alkuperäiskansan itsemääräämisoikeutta toteuttava ja kunnioittava laki.

Suomi on saanut YK:n ihmisoikeussopimusten valvontaelimiltä useita moitteita, joissa Suomen on todettu loukanneen saamelaiden oikeuksia. Moitteiden mukaan nykyinen laki ei kunnioita saamelaiden oikeutta itse määrittää äänioikeuden kriteerejä, ja lain uudistamiseen onkin pikaisesti ryhdyttävä. On siis selvää, että emme voi jättää lakia uudistamatta saamelaiden itsemääräämisoikeutta paremmin toteuttavaksi.

Hallituksen nyt antama lakiesitys onkin valmisteltu nämä YK:n ratkaisut huomioiden yhdessä saamelaiden kanssa, ja esityksellä on saamelaiden tuki. Esitetty laki toteuttaisi siis saamelaiden itsemääräämisoikeutta paremmin kuin nykyinen lainsäädäntö. Olisi siis valtava epäonnistuminen, jos lakia ei saataisi hyväksyttyä. Olisi haitallista niin saamelaiden oikeuksien, saamelaiskäräjien tulevaisuuden kuin Suomen maineen kannalta ihmisoikeuksia puolustavana maana olla hyväksymättä tätä huolella valmisteltua esitystä.

Arvoisa puhemies! Saamelaiskäräjälakia koskevassa keskustelussa on noussut esille kielensä menettäneiden asema. Varsinkin 1940-luvun jälkeen moni saamelaislapsi joutui unohtamaan kotikielensä pakkosuomalaisistamistoinien takia. [Katri Kulmunin välihuuto] Onkin tärkeää, että puhutaan saamelaiden kielen menetyksestä ja ylipäänsä saamelaiden kohtelusta Suomen valtion toimesta. Suomen valtio on pyrkinyt sulauttamaan saamelaiset väkisin osaksi suomalaista kulttuuria. [Mikko Kärnän välihuuto] Saamelaisia on vähätelty, maita on otettu haltuun ja rotututkimuksia on suoritettu. Lapsia on pakkosuomalaisistettu lähettämällä heidät asuntolakouluihin, joissa saamen kielen käyttö oli jopa rangaistavaa. Ehdottomasti näistä tulisi puhua enemmän.

Historiallista ja nykyistä syrjintää sekä valtion sulauttamispolitiikkaa käsittelevä saamelaiden totuus- ja sovintokomissio on onneksi aloittanut työnsä. Myös kirkko on aloittamassa oman prosessinsa. Kuitenkin myös nyt käsiteltävää saamelaiskäräjälain uudistusta koskevassa keskustelussa näkyy historian jatkumo ja pakkosuomalaisistaminen. Se tehdään vain eri tavoin, mutta edelleenkin saamelaisia ei kuulla eikä heidän oikeuksiaan toteuteta. Meidän on muutettava ajatustapaamme. Ei ole suomalaisten asia määrittää, kuka on saamelainen ja kuka ei, kuka on vaalikelpoinen ja kuka ei. Meidän tulee ymmärtää, että alkuperäiskansoilla on oma tapa määrittää yhteisönsä ja se, kuka katsotaan kuuluvaksi saamelaisyhteisöön. Kriteerien ei siis tule olla suomalaisten sanelemia. Myös kansainvälinen oikeus lähtee siitä, että alkuperäiskansoilla on itsemääräämisoikeus päättää itse, keitä kansaan kuuluu ja miten kansaan kuulutaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

Se, mikä laissa aiheuttaa eniten kiistaa, on niin sanotun lappalaiskriteerin poisto. 90-luvulla lakiin lisättiin ilman saamelaiden hyväksyntää kriteeri siitä, että vaaliluetteloon pääsi tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi merkittyjen henkilöiden jälkeläisiä maa-, veronkanto- tai henkikirjojen perusteella. Tämä kriteeri liittyy siis elinkeinoon, eikä asiakirjamerkintä sellaisenaan välttämättä osoita rekisteriin merkityn henkilön olleen saamelainen. Näihin kirjoihin on merkitty niin saamelaisia kuin suomalaisia, toisistaan erottelematta. Muissa Pohjoismaissa ei ole käytössä vastaavaa lappalaiskriteeriä. Suomen yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut, että lappalaiskriteerin poisto ei ole syrjivä.

On myös hyvä huomata, että saamelaiskäräjien vaaliluetteloon tulee myös jatkossa pääsemään, vaikkei itse puhuisi saamen kieltä. Kielikriteeri itse asiassa laajenee uuden lain myötä. Uuden lain nojalla riittää, että joku isoisovanhemmista on puhunut saamen kieltä äidinkielenään. Tämä neljänteen polveen asti ylettyvä kielikriteeri on yhteneväinen parafoidun pohjoismaisen saamelaissopimuksen yhteispohjoismaisen määräyksen kanssa. Norjassa kielikriteeri ulottuu yhtä lailla neljänteen polveen, Ruotsissa vain kolmanteen. Saamelaiden mukaan tämä objektiivinen kriteeri on riittävä toteamaan saamelaisuuden saamelaiskäräjävaaleissa tarvittavalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Jos välitämme vähemmistöjen oikeuksista, välitämme saamelaiden itsemäärittelyoikeudesta, välitämme saamelaiden oikeudesta päättää saamelaisia koskevista asioista niin, etteivät suomalaiset hakeudu niistä päättämään, minkä laki nyt mahdollistaa. [Mikko Kärnän välihuuto] Lakia uudistamalla lopetamme YK:n komiteoiden toteamat ihmisoikeusrikkomukset. Lain uudistaminen on tärkeää saamelaiskäräjien toiminnan tarkoituksen kannalta, saamelaiskäräjien tarkoitus kun on nimenomaan hoitaa saamelaiden omaa kieltä ja kulttuuria sekä heidän asemaansa alkuperäiskansana koskevat asiat. Jos saamelaiskäräjille hyväksytään ei saamelaisia, käy saamelaiskäräjien toiminta tarkoituksettomaksi.

Saamelaiden mukaan saamelaisuuteen vaikuttaa vahvasti yhteys saamelaisyhteisöön ja elävään kulttuuriin sukunsa kautta. Saamelaisuuteen tarvitaan yhteys saamelaiseen yhteisöön, sen arvoihin, normeihin ja tapaan ajatella, olla ja elää. Nyt esitetty neljänteen polveen ylettyvä kielikriteeri on hyväksyttävä tapa määritellä saamelaisuus saamelaiden itsensä mukaan.

Arvoisa puhemies! Osa pelkää saamelaiden saavan liikaa valtaa. Maankäytöstähän lain vastustamisessa on monelle pitkälti kysymys. Lain saamelaisille antama valta on monesti väärin ymmärrettyä. Saamelaiskäräjlain mukaan viranomaisien on neuvoteltava saamelaiskäräjien kanssa valmisteltaessa lainsäädäntöä, päätöksiä ja toimenpiteitä, joilla voi olla erityinen merkitys saamelaisille saamelaiden kotiseutualueella tai jotka muuten vaikuttavat saamelaiden oikeuksiin.

Arvoisa puhemies! Meidän tulee päästä saamelaiden oikeuksien toteutumisessa pidemmälle. Suomi on tähän mennessä epäonnistunut toteuttamaan saamelaiden oikeuksia. Vaikka valtio ei enää toteuta näkyvästi pakkosuomettamista, ei Suomen valtio myöskään varsinaisesti ole edistänyt tai ylläpitänyt saamelaiden asemaa. Saamelaisia ei riittävästi kuulla heitä koskevista asioista. Alkuperäiskansoja koskevaa ILO 169 -sopimusta ei vielä ole onnistuttu ratifioimaan. [Mikko Kärnä: Tämän lain jälkeen ei koskaan!]

Nyt meillä on näytön paikka. Meidän tulee näyttää, että seisomme alkuperäiskansamme oikeuksien puolella. Lakiesitys tulee käsitellä ja hyväksyä eduskunnassa mahdollisimman ripeästi. — Kiitos, puhemies. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Avaan debatin sen jälkeen, kun kaksi seuraavaa puheenvuoroa, jotka on pyydetty ennen istuntoa, on käytetty. — Edustaja Suomela.

15.35 Iris Suomela vihr: Arvoisa puhemies! Jokaisella meistä on oikeus omaan kieleen, elämäntapaan ja kulttuuriin. Nämä ihmisoikeudet ovat kuitenkin uhattuna useiden alkuperäiskansojen kohdalla ympäri maailman. Kokonaisia kieliä ja kulttuureita uhkaa kadota kokonaan. Usein taustasyynä on välinpitämättömyys tai ahneus. Alkuperäiskansojen maat jäävät kaivosten, tehometsätalouden tai muun teollisen toiminnan jalkoihin. Näin on myös Euroopan ainoan alkuperäiskansan eli saamelaiden kohdalla. [Katri Kulmuni: Ei yhtään kaivosta saamelaisalueella!] Valitettavasti saamelaisten ihmisoikeuksia on kuitenkin historian saatossa poljettu myös tarkoituksella. Suomi on satojen vuosien ajan riistänyt saamelaisilta heidän oikeutensa omaan kieleen, elämäntapaan ja kulttuuriin. Yhä kasvava osa saamelaisten maista on valjastettu teollisen toiminnan käyttöön, vaikka saamelaiset ovat monia näistä hankkeista vastustaneet. [Katri Kulmuni: Höpö höpö!]

Saamen kielten puhumista on kielletty ja rajoitettu. Vuosikymmenten ajan saamelaiset lapset vietiin kauas kotoa asuntolakouluihin, joissa heiltä kiellettiin oikeus oman perheen, äidinkielen ja kulttuurin parissa kasvamiseen. Asuntolakouluissa saamen kieli ja kulttuuri pyrittiin kitkemään lapsista jopa väkivallan keinoin. Myös aikuisia rankaistiin saamen kielten puhumisesta. Siksi on hyvä, että kielikriteeri laajenee nyt koskemaan uusia sukupolvia, myös niitä, joiden isovanhemmat on aikanaan painostettu luopumaan saamen kielestä.

Tämä on se synkkä historia, jota vasten nykypäivää on peilattava. Meillä on todellakin velvollisuus myöntää menneet virheet ja pyytää niitä anteeksi. Ennen kaikkea meillä on velvollisuus edistää saamelaisten oikeuksia niiden polkemisen sijaan. Vähintä, mitä voimme tehdä, on antaa saamelaisille oikeus päättää omista asioistaan ja linjoistaan itse. Kuten edeltävät puhujat hyvin totesivat, enemmänkin voisimme tehdä — maankäytön suhteen meillä on paljon tehtävää — mutta tässä laissa ei ole kuitenkaan kyse siitä. Tässä laissa on kyse siitä, että annamme saamelaisille oikeuden päättää omista asioistaan itse.

Saamelainen voi olla, vaikka ei olisi hakeutunut äänioikeutetuksi saamelaiskäräjien vaaleissa, mutta saamelaiskäräjät eivät kuulu muille kuin saamelaisille. Tämä ei nykyisin toteudu. Nykylain mukaan äänestämään ja ehdolle on päässyt myös ihmisiä, joilla ei ole minäkäänlaista elävää sidettä saamen kieleen tai kulttuuriin. [Mikko Kärnä: Uskomatonta puhetta!] Samalla kielen ja kulttuurin elvyttäminen on kuitenkin yksi saamelaiskäräjien tärkeimmistä tehtävistä. Siksi saamelaiskäräjälakia on uudistettava. Samaa mieltä on muun muassa YK:n ihmisoikeuskomitea, joka on toistuvasti huomauttanut Suomen nykylain rikovan saamelaisten itsemääräämisoikeutta ja sitä myötä heidän ihmisoikeuksiaan. Saamelaisten pitäisi siis pystyä itse määrittämään, ketkä ovat vaalikelpoisia saamelaisten omissa käräjävaaleissa. Muuten saamelaiskäräjät ei pysty täyttämään tärkeintä tarkoitustaan eli toimimaan saamelaisten omana päättävänä elimenä. Pahimmillaan saamelaisten oikeuksia vastustavat ihmiset pääsevät käräjille ajamaan ihmisoikeuksien vastaisia tavoitteitaan. Tämä on tietysti estettävä, se on meidän velvollisuutemme. [Mikko Kärnä: Ketä tällaisia henkilöitä on?] Asialla on kova kiire, sillä saamelaisten tulevaisuus on todella vaakalaudalla. Kielet hiipuvat, ellei niiden elvyttämiseen panosteta. Kulttuuri hiipuu, ellei sen elinvoimaan panosteta.

Tätä uudistusta on jouduttu odottamaan valitettavan pitkään. Olemme kolmas hallitus, joka yrittää tämän lain uudistaa. Seitsemän vuotta on pitkä aika varsinkin nuoren ihmisen elämässä, etenkin, kun saamelaisvastainen syrjintä ja rasismi ovat pikemminkin lisäänty-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

neet kuin vähentyneet viime vuosina. Onneksi vastavoimaksi on noussut myös yhä laajempi tuki saamelaisille. Tänä 11 000 ihmistä on allekirjoittanut adressin, jossa vaaditaan meitä uudistamaan saamelaiskärjälaki.

Saamelaisaktivisti Petra Laiti kuvaa tätä aikaa viiltävän osuvasti: ”Samalla, kun iloitsen minua nuorempien puolesta, että he elävät jo ainakin hieman toisenlaista maailmaa, kaipa minä myös suren omaa nuoruuttani ja sitä, ettei sitä lopulta ollut kovin paljoa. Kun katsoo takaisin siihen pimeyteen, joka vuosi toisensa jälkeen syöksyi päälle, ei voi kuin tajuta, ettei sitä oikeastaan ole ollut nuori enää pitkään, pitkään aikaan. Sen, jos jotakin, soisin nyt täysi-ikäistyvälle sukupolvelle saamelaisia, että meidän ei tarvitsisi kohdata eduskuntatalon rappusilla samaa lakia, samaa ihmisoikeusrikkomusta suremassa, että meidän ei tarvitsisi opettaa nuorille, että näin valtio näyttää meille kaapin paikan, että heille nuoruus voisi kestää edes hetken pidempään. Saamelaiskärjälaki nyt.”

Arvoisa puhemies! Monista asioista me olemme tässä salissa eri mieltä, mutta toivon, että tämän saamelaisten ja varsinkin saamelaisten nuorten äänen me voimme kuulla yhdessä, että voimme pysähtyä tämän huolen ja näiden ihmisoikeusrikkomusten äärelle ja yhdessä päättää korjata tilanteen. Toivon, että ihmisoikeuksien edistäminen voisi pikemminkin yhdistää kuin erottaa meitä.

Ilahdutti avata viime viikolla Helsingin Sanomat ja huomata, että entinen nuorisojärjestön puheenjohtajakollegani Henrik Vuornos kokoomuksesta oli kirjoittanut varsin osuvasti saamelaiskärjäläistä. Hän sanoo mielestäni hyvin: ”Kokoomus korostaa periaateohjelmassaan vahvasti ihmisoikeuksia ja oikeudenmukaisuutta. Puolueella olisi nyt erinomainen mahdollisuus elää periaatteitaan todeksi ja asettua puolustamaan sitä, että saamelaiskärjälaki vihdoinkin uudistetaan.” En olisi osannut tätä Henrikiä paremmin sanoa, ja todella toivon, että voimme tulla yhteen ihmisoikeuksia edistämään tämän lain äärellä hallitus- ja oppositiorajoja katsomatta, koska näitä rajoja eivät ihmisoikeudet katso. Toivon, että saamme nyt vihdoinkin saamelaiskärjälain uudistettua. Tätä on odotettu aivan liian pitkään.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

15.41 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Minun Suomi on maa, joka kunnioittaa ja puolustaa ihmisoikeuksia. Minun Suomi on maa, joka kunnioittaa alkuperäiskansojen oikeuksia. Minun Suomi on maa, joka ei saa YK:n ihmisoikeuskomitealta toistuvia huomautuksia. Näin ei valitettavasti vielä ole. YK:n ihmisoikeuskomitea on edelleen huolissaan saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumisesta Suomessa, sillä emme ole pystyneet vastaamaan komitean aikaisempiin suosituksiin. Tämä on häpeätahra koko Suomelle.

Hallituksen esitys pyyhkisi pois tämän häpeätahrin ja korjaisi lain saamelaisten itsemääräämisoikeutta kunnioittavaksi. Valitettavasti lakiesitys ei ollut hallituksessa yksimielinen. Siksi se tarvitsee laajemman tuen tässä salissa. Me kaikki tiedämme, että saamelaiskärjälakia on yritetty uudistaa jo kolmen hallituskauden ajan ja että sen valmisteluun vuosien kuluessa ovat osallistuneet kaikki puolueet. Nyt meillä on viimein mahdollisuus ratkaista tämä lainsäädännön epäkohta tavalla, joka kunnioittaa saamelaisyhteisön itsemääräämisoikeutta. Vetoan siis kaikkiin tässä salissa istuviin edustajiin, että harkitsette faktoihin perustuen äänestämistä tämän lakiesityksen puolesta, jotta tämä ihmisoikeusloukkaus saadaan vihdoinkin korjattua.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

Arvoisa puhemies! Saamelaiskäräjälaki on saanut julkisuudessa aivan valtavat mittasuhteet, ja siitä on levitetty paljon väärää tietoa. Todellisuudessa kyse on hyvin yksinkertaisesta asiasta, siitä, että me muutamme lakia muiden Pohjoismaiden sääntelyä vastaavaksi. Kuvaavaa on, että kaikki pohjoismaiset saamelaiskäräjät ovat asettuneet hallituksen esityksen puolelle. Myös yhdenvertaisuusvaltuutettu on lausunut hyvin yksiselitteisesti, ettei hallituksen esitys loukkaa saamelaisten oikeuksia. Julkisessa keskustelussa on tartuttu yksittäisiin pykäliin, vaikka lakia pitäisi ajatella laajempänä kokonaisuutena. Hallituksen esitys nykyaikaistaa voimassa olevaa lakia, joka on vuodelta 1995. Lakiesitys helpottaisi esimerkiksi käräjävaaleissa äänestämistä, joita pidetään saamelaisten keskuudessa yleisesti hankalina, saavuttamattomina ja vaikeaselkoisina erityisesti niillä alueilla, joilla on pitkät etäisyydet. Nyt on vihdoin aika uudistaa saamelaiskäräjälaki tähän päivään.

Arvoisa puhemies! Julkisessa keskustelussa on pyörinyt ihmeellisiä väitteitä ja suoranaista disinformaatiota lakiesityksen sisällöstä. Lakiesitys ei syrjisi saamelaisryhmiä, vaan päinvastoin laajentaisi saamelaismääritelmää. Jatkossa riittäisi, että yksi isoisoivanhemmista on oppinut saamen ensimmäisenä kielenään. Siten entistä useampi voisi hakeutua vaaliluetteloon. Tämä auttaisi erityisesti kielensä menettäneitä, joita on paljon inarinsaamelaisissa. Lakiesityksessä ei puhuta yksilön kielitaitovaatimuksesta, vaan suvussa käytetystä kielestä.

On älyllisesti epärehellistä vaatia saamelaiskäräjiltä yksimielisyyttä mistään asiasta. Yksimielisyyden vaatimus on täysin absurdia, ja se on lähinnä diktatuuriin toimintatapa. Demokratiassa harvemmin ollaan hartaan yksimielisiä asioista, ja silti meidän on pystyttävä tekemään kestäviä päätöksiä. Saamelaiset ovat kärsineet liian pitkään nykylain aiheuttamista ongelmista. Nyt eduskunnalla on mahdollisuus osoittaa yhteistyö- ja päätöksentekokykyä ja viedä tämä asia kunniallisesti päätökseen. Tehdään se erityisesti saamelaisten mutta myös Suomen kansainvälisen maineen vuoksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Vastauspuheenvuoro, edustaja Purra.

15.45 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minäkin olen tavannut näitä saamelaisia, olen tavannut näitä saamelaisnuoria, ja he ovat tämän lakiesityksen mukaan väärinä saamelaisia, joilta tämä oikeus päättää omista asioistaan ja alkuperäisväestöön kuulumisen merkintä tultaisiin poistamaan, ja tämä on tämän lakiesityksen ongelma. Osalta saamelaisista poistettaisiin siis äänioikeus näissä saamelaiskäräjävaaleissa ja näistä luetteloista poistettaisiin jopa niitä saamelaisia, jotka ovat olleet tähän asti ääniharavia, eli siis joita saamelaiset ovat itse kannattaneet.

Vaikka olemme kaikki sitä mieltä, että saamelaiskäräjälaki tulee päivittää ja uudistaa, niin kyllä se ainakin minun mielestäni pitäisi tehdä kuullen näitä kaikkia ryhmiä. Tämä lappalaispykälän poistaminen on suuri ongelma. Tiedämme, että täällä metsä-, tunturi- ja kalastajasaamelaisten joukossa on paljon sellaisia ihmisiä, joiden sukuketju on selvästi saamelainen [Puhemies koputtaa] mutta jotka tämä uusi esitys syrjäyttää.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kulmuni, vastauspuheenvuoro.

15.46 Katri Kulmuni kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valitettavasti tämä saamelaiskäräjälakiuudistus, joka olisi kyllä hyvin tarpeellinen tehdä, kuitenkin tässä nykymuodossa, esitetyssä muodossa herättää enemmän jännitteitä kuin poistaa niitä. Se,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

että tätä ei ole saatu uudistettua, on varmasti taustalla siinä, että sitä yritetään jatkuvasti samassa muodossa uudistaa, ja parlamentarismia ei ole kunnioitettu, että käytäisiin todellista neuvottelua niistä kipupisteistä, jotka on tunnustettu aina sieltä vuodesta 95 asti.

Norjassa ei ole tapauksia, että vaaliluetteloon merkitsemisestä olisi valitettu, toisin on Suomessa. Norjassa on erittäin laaja hyväksyntä itseidentifikaatiolle. Ruotsissa metsäsäamelaiset on tunnustettu saamelaisvähemmistö, näin ei ole Suomessa.

Arvoisa oikeusministeri, kuinka hyvänä te pidätte lakiesitystä, joka luo jännitteitä eikä pura niitä? [Jenna Simula: Hyvä kysymys!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kauma.

15.48 **Pia Kauma kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin perustuslakivaliokunnan jäsen vuonna 2014, kun tämä asia oli silloin viimeksi käsitellyssä Stubbin hallituksen aikana, ja kävin myöskin Enontekiöllä tutustumassa asiaan paikan päällä, ja kun siellä oli paljon saamelaiseksi itseään tunnustavia tai tuntevia henkilöitä, niin se tunnelma oli siellä kyllä käsinkosketeltavan vihamielinen. Ihmiset olivat todella peloissaan ja harmissaan siitä, mitä se uusi laki toisi tullessaan. Sen takia uskoisin, että meidän täytyy olla todella tarkkana siitä, millä tavalla tätä lakia lähdetään uudistamaan. Nyt sen julkisen keskustelun perusteella, mitä on jo ollut, näyttää siltä, että myös tämä lakiesitys on aika riidanalainen. Erityisesti tämä koskee joitakin ryhmiä, esimerkiksi inarinsaamelaiset, jotka kokevat, että he jäisivät tämän lain ulkopuolelle.

Itse olen sitä mieltä, että ensisijaisesti meidän täytyy tiettenkin pyrkiä korjaamaan nämä viat nykyisessä laissa, mutta meidän täytyy tehdä se niin, että me emme tee kuitenkaan uutta vääryyttä sen tilalle, mikä siellä nyt on. Sen takia haluan, että perustuslakivaliokunta perusteellisesti tutkii tämän asian ja kuulee asiantuntijat. Kuulisin myöskin mielelläni, minkä takia tätä asiaa ei ole lähetetty talousvaliokuntaan, sillä tämä lakiin sisältää myöskin merkittäviä elinkeinopoliittisia kysymyksiä tämän 9 §:n mukaisesti.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Malm.

15.49 **Niina Malm sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ollaan käyty jo laajaa keskustelua. Itse ehkä haluaisin nostaa myöskin arktisen politiikan mukaan tähän debattiin. Arktisen politiikan strategiassa otettiin nimittäin tässä suhteessa askel oikeaan suuntaan, kun sitä työstiin yhteistyössä saamelaisten kanssa, ja siinä oli useita saamelaisten kannalta tärkeitä kirjauksia. Mainitsemisen arvoista on myös se, että strategia on julkaistu kaikilla kolmella Suomen alueella puhuttavalla saamen kielellä. Kielellinen saavutettavuus on kriteeri myöskin sille, että saamelaisten osallisuus yhteiskunnassa ja päätöksenteossa todella toteutuu. Hyvä alku, enemmän tarvitaan.

YK:n elinten toteamat ihmisoikeusloukkaukset eivät katoa mihinkään vaan tulevat seuraavan hallituksen pöydälle, mikäli lakiesitystä ei nyt saada ratkaistuksi. Ehdotettu säännös vastaa meillä pitkälti Ruotsissa ja Norjassa voimassa olevia vastaavia säännöksiä, kuten olemme kuulleet, eli lopputuloksena olisi yhteispohjoismaiset kriteerit hakeutumiselle saamelaiskäräjien vaaliluetteloon — ovathan saamelaiset yksi kansa neljässä valtiossa.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Adlercreutz.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

15.50 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Nykytilanne ei ole kestävä, nykytilanne ei käy saamelaiskäräjille, ja nykytilanne on selkeä ihmisoikeusrikkomus — näin on todennut YK, [Mikko Kärnän välihuuto] näin ovat todenneet myöskin keskeiset ihmisoikeusjärjestöt.

Sellaista lakia, josta ei syntyisi kiistaa tai joka kävisi ihan kaikille, tuskin saadaan. Nykytilanne on selkeästi ongelmallinen. Laki korjaa ne keskeiset ongelmat. [Katri Kulmuni ja Mikko Kärnä: Ei korjaa!] Se ei koske sitä, kuka on saamelainen, se koskee sitä, kuka on vaalikelpoinen saamelaiskäräjissä. [Mikko Kärnä: Kahden kerroksen saamelaisuutta!] Silloin on oleellista, että laki on saamelaiskäräjien hyväksyttävissä, ja niin tässä tapauksessa on.

No, tässä nostettiin esille, että tämä on elinkeinokysymys. Jos on sitä mieltä, että saamelaisia ei pitäisi paremmin kuulla asioissa, jotka koskevat heitä sikäli kuin ne liittyvät vaikka maankäyttöön, niin silloin tätä voidaan pitää ongelmana, mutta se olisi kyllä näkemys, joka on vastoin suomalaista yleistä oikeusperustaa, oikeusperiaatetta, [Puhemies: Aika!] jossa yleisesti ollaan sitä mieltä, että asianosaisia pitäisi kuulla. Se ei tarkoita veto-oikeutta, se tarkoittaa läpinäkyvää oikeusvaltioon kuuluvaa kuulemistä.

Puhemies Matti Vanhanen: Minuutin vastauspuheenvuoroilla jatketaan. — Edustaja Kärnä.

15.52 Mikko Kärnä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä keskustelu tekee minut suunnattoman surulliseksi. En olisi koskaan uskonut, että joudun käsittelemään Suomen eduskunnassa kansanedustajana lakiesitystä, jolla pyritään viemään poliittiset oikeudet sellaisilta henkilöiltä, joita valtio on kohdellut kaikista heikoimmin. Heitä, joita on suomalaistettu kaikista eniten, heistä ollaan tekemässä toisen kerroksen kansalaisia, joilla ei ole oikeutta päättää ja osallistua alkuperäiskansan kulttuuri-itsehallintoon. Pyydän anteeksi suurelta joukolta inarinsaamelaisia ja metsäsaamelaisia, jotka seuraavat tätä keskustelua, että joudutte kuuntelemaan tällaista ja tällaista puhetta kollegoilta, miten saamelaiskäräjillä henkilöt tekeytyvät saamelaisiksi ja miten sinne suomalaiset muka so- luttautuvat. Millekään tällaiselle ei ole perusteita.

Vetoan teihin, ministeri Henriksson, vetäkää tämä esitys pois. Tämä aiheuttaa valtavia ristiriitoja saamelaisalueella, ja te ette varmasti halua sitä, mitä tässä on tulossa siellä vielä, kun veli kääntyi veljeä vastaan ja sisar siskoa vastaan ja palataan 90-luvulle, kun kämpät paloivat ja väkivaltaisuuksia esiintyi. Tällä ei voida mennä eteenpäin.

Puhemies Matti Vanhanen: Aika. — Edustaja Juuso.

15.53 Kaisa Juuso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On hienoa, että meillä on EU:ssa ainoana alkuperäiskansaa. Tämä asia on hieno. Mutta olen surullinen siitä, että kansa on niin jakautunut, ja olen surullinen siitä, että oikeusministeri tuo meille näin risti- riitaisen lain tänne eduskuntaan päätettäväksi.

Kuten edustaja Kärnä tuossa sanoi, niin saamelaiset ovat tavallaan jakautuneet kahteen kerrokseen ja väheksyvät sitä pienempää osapuolta tässä ryhmässä. Heidän ihmisoikeuk- sistaan ei tunnu kukaan välittävän. Kaikki korostavat sitä, että he pelkäävät, että oikeus saamen kieleen ja kulttuuriin jollakin tavalla suomalaistettaisiin. Ei näin voi käydä. Se on perustuslain 17 §:ssä taattu oikeus saamen kieleen, kulttuuriin ja saamen kielen ja kulttuu-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

rin edistämiseen. Tämä lakiesitys, mikä nyt on tuotu, ei millään tavalla sitä asiaa miksi-kään muuta.

Tässä edustaja Honkasalo mainitsi tämmöisistä kertomuksista, kuinka saamelaisia on pakotettu puhumaan suomea ja kuinka heitä on väärin kohdeltu asuntoloissa ja näin pois-päin. Olen kuullut tästä myöskin erilaisia kertomuksia. [Puhemies: Aika!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Kivelä.

15.55 Mai Kivelä vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista toteaa yksiselitteisesti, että alkuperäiskansoilla on itsemääräämisoikeus. No, Suomi on nyt saanut suuren määrän huomautuksia nykytilanteesta kansainvälisiltä toimijoilta: Suomi loukkaa saamelaisten oikeuksia. Tämä on yksinkertaisesti korjattava, ja se on meidän velvollisuutemme. Enemmistö saamelaisista kannattaa nyt tätä esitettyä saamelaiskärjäesitystä, ja siksi se meidän tulee hyväksyä.

Mielestäni Suomen eduskunta ei ole se paikka, jossa tätä itsemääräämisoikeutta tässä kohtaa nyt enää lähdetäisiin rajoittamaan, [Mikko Kärnä: Viedään poliittiset oikeudet!] päinvastoin. Saamelaiset ovat joutuneet ja valitettavasti joutuvat yhä edelleen taistelemaan oikeudestaan omiin kieliinsä, omaan kulttuuriinsa, ja tämä on nyt aivan minimivaatimus, että tämä laki saadaan vihdoinkin voimaan. Itsekin toivon tälle laille nopeaa käsittelyä, jotta tämä ehditään vielä tällä kaudella saada voimaan. [Leena Meri: Mutta ei huolellista ilmeisesti!]

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Henriksson, kolme minuuttia.

15.56 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Tässä on erittäin paljon väärinkäsityksiä ilmassa. Tässä ollaan muuttamassa saamelaiskärjälakia niin, että Suomen lainsäädäntö olisi sopusoinnussa kansainvälisten sopimusten kanssa, että vastaan valtiona niihin moitteisiin, mitkä Suomi on saanut. [Mikko Kärnä: välihuuto]

Tässä ei olla poistamassa ketään vaaliluettelosta. Tässä ollaan muuttamassa tätä 3 §:ää, jota on meiltä vaadittu, että me muutettaisiin. [Mikko Kärnä: Oikeuskansleri on eri mieltä!] Se ollaan muuttamassa saman tyyliiseksi, samanlaiseksi kuin esimerkiksi Norjassa. On ihmeellistä, että esimerkiksi keskustapuolue ja myös perussuomalaiset, jotka olivat mukana edellisessä hallituksessa ja Hallbergin komiteassa, jossa oli ehdotuksena samanlainen 3 §, melkein identtinen 3 §, [Mikko Kärnä: Se kaatui!] nyt vastustatte sitä. Elikkä vaaliluetteloa laaditaan uudelleen, siitä on kysymys. [Katri Kulmunin välihuuto — Mikko Kärnä: Kyllä!] Kaikki, jotka katsovat, että ovat saamelaisia, saavat tietysti pitää ja kehittää omaa saamelaista kulttuuriaan ja kieltään, keneltäkään ei viedä mitään pois. [Mikko Kärnä: Paitsi vaalioikeus!] Tässä ei ole kyse maaoikeuksista. Tässä on kyse siitä, että annetaan saamelaisille se oikeus, mikä heille alkuperäiskansana kuuluu: itsemääräämisoikeutta vahvistava lainsäädäntö, mitä meiltä on myös vaadittu.

Edustaja Kulmuni nosti esille myös Ruotsin tilanteen. Ruotsissa termiä metsäsaamelainen käytetään eri yhteydessä. Ruotsissa metsäsaamelaisiksi kutsutaan sellaisia poronhoitajia, jotka harjoittavat poronhoitoa tietyllä alueella Ruotsissa metsässä, ja Ruotsissa saamelaisilla on yksinoikeus poronhoitoon. Siinä on myös niin, että ne metsäsaamelaiset, jotka osallistuvat Ruotsin saamelaiskäräjien toimintaan, täyttävät siis myös kieli- ja jälkeläiskriteerit.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

Elikkä nyt ollaan ehdottamassa sellaista lainsäädäntöä, jonka osa teistä, jotka olette nyt oppositiossa, olitte hyväksymässä edellisessä hallituksessa. Silloin siitä ei tullut mitään, saamelaiskäräjät silloin vastusti. Nyt meillä on esitys, jonka saamelaiskäräjät voi hyväksyä, ja se menee heille nyt myös käsiteltäväksi. Suomi valtiona ei voi esittää sellaista lainsäädäntöä, mihin meillä ei ole saamelaiskäräjien hyväksyntää.

Edustaja Purra nosti myös esille tämän lappalaispykälän poistamisen — suuri ongelma. Tämä on juuri yksi niistä ratkaisuksista tähän ongelmaan, koska tässä lappalaiskriteerissä on se ongelma, että näissä vanhoissa veronkantokirjoissa, sukukirjoissa, on voinut olla myös ihmisiä, jotka ovat kyllä harjoittaneet poronhoitoa esimerkiksi, mutta eivät ole etnisesti olleet saamelaisia. Sen takia Suomi on näitä moitteita saanut, ja sen takia meiltä vaaditaan, että me oikaistaan meidän nykyistä lainsäädäntöä. [Riikka Purran välihuuto — Leena Meri: Se on etnistä profilointia!]

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Forsgrén, vastauspuheenvuoro.

15.59 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Saamelaisten itsemääräämisoikeutta ja alkuperäiskansan statusta on kyseenalaistettu koko Suomen historian ajan. Monella saamelaisella on harteillaan sukupolvelta toiselle periytyviä traumoja, jotka ovat johtuneet Suomen valtion saamelaisiin kohdistuneesta jatkuvasta epäoikeudenmukaisuuden vyyhdistä. Viime päivien keskustelu saamelaiskäräjälain ympärillä on ollut kyllä paikoin myös rasistista, ja olen huolestuneena seurannut sitä, kuinka paljon saamelaiset ovat saaneet osakseen vihapuhetta.

Ehkä itse haluaisinkin nostaa esille sen — kun me olemme tilanteessa, missä on ilmeistä, että lain uudistaminen on tärkeää ja keskeistä — että voisimmeko nyt tehdä päättäjinä sen tehtävän, joka meille kuuluu, ja turvaamme saamelaiskäräjälain.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Autto.

16.00 Heikki Autto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielestäni tässä lain uudistusprosessissa kaikkein tärkeintä olisi pyrkiä laajaan sovintoon. Laajaan sovintoon niin, että saamelaiskäräjillä olisi, jos ei nyt yksimielisyys, niin ainakin nykyistä laajempi enemmistö, joka hyväksyy sen, mitä hallitus esittää ja mistä eduskunta on lakia säätämässä, toisaalta, että saamelaisten kotiseutualueella kaikkien ihmisten kesken olisi laajempi yhteisymmärrys siitä, miten asioita on hyvä edistää, ja että meillä olisi myös parlamentaarinen sopu asioista. Tämä hallituksen riitaisa prosessi ei nyt kyllä tee kunniaa eikä anna sitä arvoa, joka näin tärkeälle asialle kuuluu. Tämä on valitettavaa todeta.

Ja kun ajatellaan Suomen valtiollista historiaa, sitä, kuinka vaikeista asioista olemme pystyneet sovun löytämään, ja jos ajatellaan aivan itsenäistymisen alkuvaiheista lähtien, kuinka vapaussota muuttuaan veljessodaksi johti tilanteeseen, jossa todella veli oli veljeään vastaan, niin ne asiat on saatu sovittua, ja kuinka vaikka Ahvenanmaan väestö olisi halunnut valtiolliseen yhteyteen Ruotsin kanssa, mutta Kansainliitto oli toista mieltä, niin ne asiat on saatu sovittua, ja kuinka esimerkiksi sen jälkeen, kun yhtenäisenä kansakuntana oli pystytty toisessa maailmansodassa viholliset lyömään, koko Karjalan väestö, mutta Sallan ja Petsamon asukkaat myös saatiin asutettua. Kaikista näistä valtavan vaikeista kysymyksistä on aina saatu sovittua, niin olen varma, arvoisa puhemies, että tästäkin saataisiin sovittua, jos vähän käyttäisimme siihen aikaa ja vaivaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 127/2022 vp

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 16.02.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.